

JOSEP CRUANYES I TOR

El «cas Companys» i el decret de la fiscalia

La decisió de no instar la revisió del consell de guerra causa perplexitat

Hi ha fets que són sorprenents i et deixen perplex. Aquesta és la sensació que vaig tenir en llegir el decret de la fiscalia de l'Estat relatiu a la declaració de nul·litat del procés al qual va ser sotmès el president Companys. Et fas creus del que diu, i de qui ho diu, perquè no té el més mínim sentit jurídic.

Per analitzar aquest decret, cal recordar que el 15 d'octubre de 2009 el Govern de Catalunya va instar la fiscal general de Catalunya, Teresa Compte, a iniciar actuacions de revisió del consell de guerra a què va ser sotmès el president Lluís Companys. Això ho feia d'acord amb la potestat que li atorga l'Estatut d'autonomia i l'article 11 de l'estatut del ministeri fiscal, per la qual el Govern de Catalunya pot demanar a la fiscalia que iniciï actuacions en defensa de l'interès públic. La petició del Govern es basava en el requeriment fet pel Parlament de Catalunya en el sentit de «a) Fer tot el que sigui jurídicament i políticament necessari per aconseguir que l'honor del president Companys sigui reparat. b) Dur a terme totes les actuacions jurídiques i polítiques pertinents per anul·lar un judici que mai no s'hauria d'haver fet, tenint en compte la condició d'il·legítimitat dels tribunals franquistes, continguda en la llei estatal de la memòria històrica.»

La fiscal general de Catalunya va trametre la petició al fiscal general

de l'Estat amb un informe en què considerava fonamental iniciar les actuacions per demanar la revisió i la posterior anul·lació de l'esmentat procés. La fiscalia de l'Estat va respondre amb un decret de 5 d'abril de

Hem de tenir en compte que aquesta llei, segons que diu l'article 1, té per objecte «promoure la reparació moral» de les víctimes del franquisme. Més endavant, a l'article 4, estableix el procediment de la declaració

de reparació que farà el ministeri de Justícia –que es va lliurar a la néta del president, Sra. Galli– i que aquesta declaració és compatible amb altres accions que es poden dur a terme davant dels tribunals de justícia.

En el procés d'elaboració de la llei, les propostes presentades i mantingudes fins a la votació final per ERC, en el sentit de demanar que s'hi declarés la nul·litat de les sentències, van ser rebutjades per la majoria formada pel PSOE i ICV. El legislador va deixar ben clar que només es va voler fer una declaració genèrica d'il·legítimitat dels tribunals i dels judicis, i que es donava dret a les víctimes o els seus familiars a una declaració de reparació de caràcter moral. Els qui defensaven el valor d'aquesta declaració entenien que aquesta seria interpre-

tada com a motiu i fet nou en instar el procés de revisió de les sentències davant del Tribunal Suprem.

La fiscalia argumenta que la declaració d'il·legítimitat suposa deixar sense efectes totes les sentències dictades pels tribunals franquistes en els processos polítics. Com que, segons ella, eren nul·les de ple dret i per tant havien deixat d'existir, per això entén

Ordre general de la IV Regió Militar per nomenar el tribunal militar que jutjà el president Companys.

2010 en què nega la petició d'instar la revisió dient que «resulta legalment improcedente, por falta de objeto, la interposición del recurso de revisión ante el Tribunal Supremo.»

Aquesta conclusió es basa en la declaració d'il·legítimitat dels tribunals del franquisme i en concret del tribunal militar que fa la dita Llei de la Memòria Històrica a l'article 3.

que no hi ha causa o motiu per instar la revisió del procés.

Una de les raons paradoxals en què es basa la fiscalia és al·legar el dret comparat i en concret la llei que va aprovar el parlament alemany el 1998. El que no diu és que ambdues lleis no tenen res a veure. Mentre que la nostra fa una simple declaració d'il·legimitat, l'alemanya anul·la de manera expressa els judicis nacionalsocialistes i a més faculta la fiscalia perquè, a petició dels familiars de les víctimes, certifiqui que aquell procés havia estat anul·lat per la llei. La nostra llei no dóna cap facultat a la fiscalia per certificar res.

El decret de la fiscalia de fet nega amb bones paraules, i fent volar coloms com la referència a la llei alemanya, la viabilitat de la revisió. De fet no ha canviat substancialment la seva posició, ja que s'ha oposat sistemàticament a les revisions que s'han instat dels processos de Peiró, Puig Antich o Delgado i Granados. El que ha canviat és el motiu en què es basa. Ara pretén ser un motiu més amable. En lloc dir que no es poden modificar les sentències per mantenir la «seguretat jurídica», ara se situa aparentment a l'altre extrem i diu, sense cap efecte pràctic, que no cal, perquè la declaració d'il·legimitat dels tribunals feta per la llei de la memòria històrica anul·la les sentències.

Arribat a aquest punt ens plantejem si les Corts, el govern i la pròpia fiscalia no han estat badant i ara ens adonem que tot ja era anul·lat. Ni el propi legislador que no volia anul·lar les sentències a cap preu, sabia que ho feia sense adonar-se'n. Tot ben mirat sembla cosa de jocs de mans, si no fos que en l'àmbit del dret penal el principi de legalitat és estricte i l'aplicació de la llei no es pot fer en base a les analogies amb altres ordenaments jurídics, com es fa en el decret.

De fet, el decret no pot declarar una sentència nul·la ni fer una interpretació de la llei, ja que no és facultat de la fiscalia fer-ho. Els fiscals, com els advocats, són una part col·laboradora dins del procés. En concret la fiscalia exerceix l'acció pública en defensa de l'interès públic i de la legalitat. Si la fiscalia pensa que en

aplicació de la llei de la memòria les sentències havien quedat anul·lades, havia de fer les accions necessàries per tal que el tribunal militar ho declarés, assumint aquesta interpretació i lliurar al govern de Catalunya la resolució que ho constatés. Per tant,

El decret no pot declarar una sentència nul·la ni fer una interpretació de la llei, ja que no és facultat de la fiscalia fer-ho. De fet, no pot ser entès més que com una opinió de la fiscalia

el decret no pot ser entès com una declaració de nul·litat, sinó com una opinió de la fiscalia.

La interpretació que fa la fiscalia demostra una extrema frivolitat jurídica i una absoluta manca de rigor. A més, la seva resposta menysté un requeriment fet pel Govern de Catalunya sobre un fet històric gravíssim, com és el de l'únic president d'un país d'Europa elegit democràticament que va ser deportat, jutjat i executat per motius polítics, pel sol fet de ser el president del seu país, Catalunya.

Per això no s'entén la resposta donada pel govern de Catalunya. Davant l'anunci de la resolució de la fiscalia, el conseller Saura va fer una declaració mostrant la satisfacció per la resolució de l'assumpte, cosa que va ser confirmada pel president Montilla. Per altra banda, el vicepresident J.L. Carod-Rovira va mostrar el seu desacord amb aquesta interpretació. No és admissible que el govern no hagi dit res, perquè demostra molt poca sensibilitat davant d'un fet que afecta la dignitat del nostre país i les seves institucions. Ni el President de la Generalitat ni el conseller Saura poden dir que la fiscalia ha anul·lat el procés sense que ens facin sentir a tots vergonya i indignació. Cap jurista amb un mínim coneixement del procés judicial els pot haver dit això. Dir-ho demostra o bé ignorància jurídica o bé voler fer passar gat per llebre, com han manifestat molts juristes com ara Carlos Jiménez Villarejo, amb qui coincideixo totalment.

D'altra banda, aquesta qüestió va més enllà del «cas Companys» i planteja la qüestió de la reparació dels milers de familiars de persones que van ser sotmeses a processos inquisitorials durant el franquisme. Els familiars i afectats dels milers de vic-

times del franquisme tenen dret que els tribunals facin justícia i es declarin nul·les les sentències que els van imposar. Si no és així, els efectes jurídics són permanents i quedaran per sempre més al registre de penats i rebels del ministeri de justícia com a simples criminals, i això no es pot consentir.

La reparació de les víctimes no és només una qüestió de declaracions pomposes, és una qüestió de justícia i això es fa d'acord amb les lleis processals penals.

En quina situació ens trobem? Doncs en el mateix lloc que abans. L'únic que ha canviat és la interpretació que fa la fiscalia dels efectes de la llei de la memòria històrica i això s'haurà de veure com ho interpreten els magistrats quan s'interposi un recurs de revisió de qualsevol procés o es demani al tribunal militar corresponent una certificació de la sentència on, en aplicació de la interpretació de la fiscalia, es faci constar que està anul·lada. Veurem aleshores quina és la interpretació dels tribunals. Una altra sortida seria modificar la Llei de la memòria històrica declarant nul·les totes les sentències dictades en aquells processos, cosa que està en mans del govern de l'estat i les Corts fer-ho.

El que podem afirmar de manera rotunda és que no s'ha resolt la necessària exigència de restitució de les víctimes del franquisme anul·lant els processos, com s'ha pretès dir. ■

Josep Cruanyes i Tor
Advocat i historiador